

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ МІЖ СУБ'ЕКТАМИ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Олександр Олександрович ГУЙВАН,

*здобувач Харківського національного
університету внутрішніх справ*

У сучасному світі держави задля повноцінного розвитку мають постійно враховувати актуальні тенденції, економічні, зовнішньополітичні, військово-стратегічні вектори, втілюючи останні в державній політиці, реалізуючи реформи, пов'язані з перейняттям провідного зарубіжного досвіду, у тому числі в сфері організації взаємодії між суб'єктами розслідування кримінальних правопорушень.

Щодо досвіду окремих держав світу, то слід звернути особливу увагу на відповідний досвід Франції. Кримінальні та адміністративні розслідування у Франції – як суто внутрішні, так і транскордонні – засновані на системі процедур і принципів, які включають: відносні ролі прокурорів, суддів та приватних адвокатів; важливість державних суб'єктів у встановленні фактів справи; відносну відсутність ознак «змагального» процесу, таких як перехресний допит; характер і використання свідчень та інших видів доказів. Кримінальні розслідування у Франції зазвичай поділяються на дві категорії: звичайні та прості справи, якими займається державний прокурор; та складні та важливі справи, які іноді передаються слідчому магістрату. Розслідування, що проводяться державним прокурором, становлять понад 95 відсотків усіх кримінальних справ. У цих випадках державний прокурор співпрацює з поліцією для розслідування справи та формування доказової бази [1].

Певної специфіки у Франції набуває організація взаємодії між суб'єктами розслідування корупційних правопорушень. Коли скоєно правопорушення, пов'язане з корупцією, кримінальне провадження може бути розпочате будь-яким із наступних органів: державним прокурором (під керівництвом Міністра юстиції Франції) після кримінальної заяви потерпілого, попереднього розслідування, проведеного поліцією, або повідомлення, отриманого від викривача або французького урядового органу, такого як AFA або французький підрозділ боротьби з відмиванням грошей (TRACFIN); потерпілим (якщо такий є), який має законне право вимагати призначення слідчого судді, якщо державний прокурор не розпочав або вирішив не розпочинати кримінальне провадження протягом 3 місяців з моменту подання кримінальної заяви; або некомерційною організацією, що займається боротьбою з корупцією, на тих самих умовах, що й потерпілий. На практиці, у найскладніших справах про корупцію (наприклад, транснаціональна корупція), Національна служба фінансового прокурора

(Parquet national financier або «PNF») (що базується в Парижі та складається з понад п'ятнадцяти окремих прокурорів) - на відміну від місцевого прокурора- буде відповідати за кримінальне переслідування за допомогою Центрального управління з боротьби з корупцією та фінансовими та податковими злочинами, поліцейського департаменту, що спеціалізується на внутрішній та міжнародній корупції, правопорушеннях, пов'язаних з обов'язком чесності, правопорушеннях, пов'язаних з комерційним правом, податковому шахрайстві та відмиванні грошей [2].

У процесі аналізу зарубіжного досвіду організації взаємодії між суб'єктами розслідування кримінальних правопорушень варто зважати і на досвід тих країн, які історично були пов'язані з Україною у процесі державотворення. Аналізуючи окремі етапи становлення Національної поліції Польщі, варто звернути увагу на те, що у процесі реформи поліції під час демократичного переходу в 1990 році її було перейменовано на Policja, щоб підкреслити відокремлення від комуністичного інституту - Цивільної міліції (Milicja Obywatelska), яка служила переважно комуністичному режиму, а не народу. У перші роки після переходу Польщі до демократії в поліції було запроваджено далекосяжні зміни. Поліція стала повністю незалежною від Служби внутрішньої безпеки, яка раніше контролювала її. Поліцейські сили були остаточно відокремлені від будь-якої політичної діяльності чи об'єднань. Організації Комуністичної партії в поліцейських підрозділах були розформовані, як і поліцейський корпус політичних офіцерів. Рух реформ набув широкого розмаху, і багато старших поліцейських офіцерів та досвідчених фахівців з чистим політичним минулим також були звільнені. Це залишило вакансії для всіх старших поліцейських офіцерів на центральному, регіональному та навіть субрегіональному рівнях. Десять років потому поліція продовжувала страждати від нестачі досвідчених фахівців [3].

У процесі запобігання і протидії кримінальним правопорушенням польські правоохоронні органи проводять спільні гласні та негласні операції, зокрема в сфері протидії нелегальній міграції, наркозлочинності та торгівлі людьми. Взаємодія між вказаними вище органами та з відповідними іноземними структурами охоплює і проведення негласних операцій. Згідно з польським законодавством проведення негласних операцій на території держави дозволено для боротьби з незаконним обігом наркотиків і лише на запит іноземної держави. При цьому залучаються як польські агенти, так і агенти з інших країн. Зазвичай міжнародне співробітництво здійснюється з Великою Британією та Німеччиною [4].

Щодо гласної співпраці між суб'єктами розслідування кримінальних правопорушень у Польщі, то така взаємодія ефективно здійснюється на регіональному рівні в процесі транскордонної поліцейської співпраці між Німеччиною та Польщею. Наразі така співпраця регулюється двосторонньою угодою, метою якої є сприяння транскордонній співпраці

поліції та прикордонної служби шляхом подолання різких відмінностей між правовими системами, адміністративними структурами та поліцейськими традиціями країн. У Польщі на національному рівні відповідальним органом є Бюро міжнародного поліцейського співробітництва Національного штабу поліції, що базується у Варшаві, тоді як з німецького боку штаб-квартира поліції розташована в Потсдамі. У період з січня по березень 2015 року співпраця між офісом Інтерполу у Вісбадені та штаб-квартирою польської поліції у Варшаві дозволила польським та німецьким поліцейським силам заарештувати 38 правопорушників [5].

Таким чином, з огляду на досвід Франції з організації взаємодії між суб'єктами розслідування корупційних правопорушень в Україні слід активно розвивати громадянське суспільство, зокрема в частині забезпечення ініціативної участі активних громадян у процесі запобігання і протидії кримінальним правопорушенням. Також доцільно за французьким зразком інституційно та організаційно зміцнювати органи прокуратури, у тому числі в процесі розслідування фінансових правопорушень і функціонування окремої Національної служби фінансового прокурора.

Відповідний досвід Польщі може бути використаний в Україні в процесі реформування правоохоронних органів, недопущення проблемних аспектів, характерних для польського досвіду, зокрема в частині врахування кадрових проблем у Національній поліції Польщі, пов'язаних із радикальним реформуванням і звільненням значної кількості досвідчених керівників. Слід наголосити на необхідності впровадження польського досвіду в процесі проведення відповідних спільних операцій Національної поліції України і Служби безпеки України, забезпечення при цьому дієвого цивільного контролю за їх діяльністю за польським зразком.

Список використаних джерел

1. A general introduction to international investigations in France // Lexology: сайт. URL: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=64556642-5f3c-47ae-b148-194fa1590633>.
2. Prosecution of Criminal Offenses // Willkie Compliance: сайт. URL: <https://complianceconcourse.willkie.com/resources/anti-bribery-and-corruption-enforcement-french-enforcement-authorities/>.
3. Sullivan L. E., Rosen M. S., Schulz D. M., Haberfeld M. R. Encyclopedia of Law Enforcement: Poland. URL: <https://sk.sagepub.com/ency/edvol/lawenforcement/chpt/poland>.
4. Cherniavskiy S. S., Hribov M. L., Nebytov A. A., Kniaziev S. M., Telenyk S. S. The Forms of International Co-Operation in the Area of Undercover Investigations. Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues. 2020. № 23 (1). <https://www.abacademies.org/articles/the-forms-of-international-cooperation-in-the-area-of-undercover-investigations-9021.html>.
5. Cross-border police cooperation between Germany and Poland // European Commission <https://futurium.ec.europa.eu/en/border-focal-point-network/good-practices/cross-border-police-cooperation-between-germany-and-poland>.